

Alliantie in Beeld

Het observeren van de werkrelatie tussen hulpverlener en gezin in de (ambulante) gezinsbehandeling

Studiedag AIT 19 november 2018

Marianne Welmers – van de Poll
*Social Work / Lectoraat Jeugd, Windesheim,
i.s.m. Universiteit van Amsterdam*

Alliantie (Bordin, 1979)

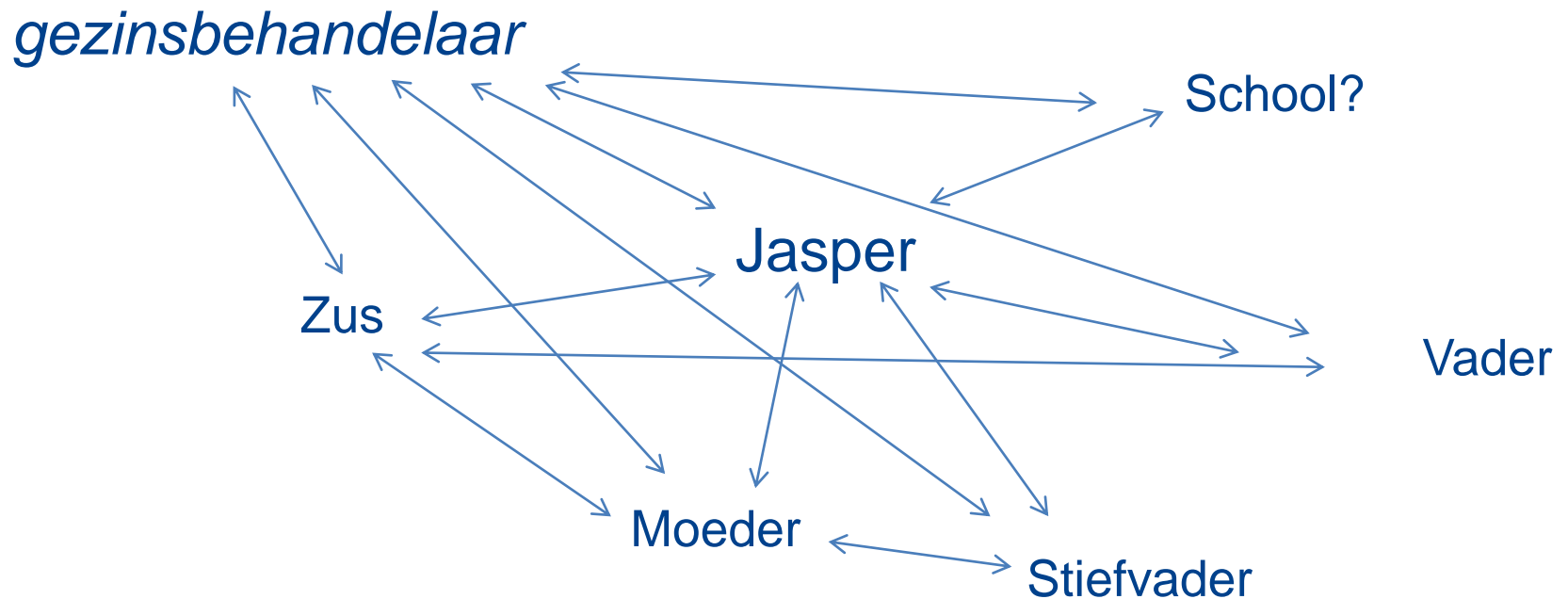
Professionele werkrelatie tussen hulpverlener en cliënt

- Affectieve band → vertrouwen, interesse, sympathie, etc
- Taakgerichte band:
 - Cognitief → overeenstemming over doelen
 - Gedragmatig → overeenstemming over werkwijze

Alliantie in gezinsbehandeling: Jasper

Alliantie in gezinsbehandeling: Jasper

Alliantie in het werken met gezinnen

- Meerdere personen met andere wensen en verwachtingen
- ‘Split alliances’ → dropout
- Onderling ‘meekijken’
- Familie-conflicten van invloed
- Niet alleen individuele allianties, maar ook de alliantie tussen gezinsleden van invloed

Alliantie in Beeld

Hoe hangen alliantie-processen samen met de uitkomsten van de hulp in de ambulante gezinsbehandeling?

Doel:

‘Concrete handvatten voor gezinsbehandelaren om de alliantie met het gezin en daarmee naar verwachting de effectiviteit van de hulp positief te beïnvloeden’

Stap 1: meta-analyse(s) alliantie - uitkomsten

Welmers – van de Poll et al., 2017

Friedlander, Escudero, Welmers-van de Poll, & Heatherington, 2018

Meta-analyse 1: gezinsgerichte behandeling van ‘youth problems’

- 28 studies
- 2126 families

Meta-analyse 2: uitbreiding met familie- en relatietherapie

- 48 studies
- 2568 families, 1545 stellen

‘Soorten’ alliantie: momentopname, alliantie-groei, split alliances

Conclusies meta-analyse(s)

Welmers – van de Poll et al., 2017

Friedlander, Escudero, Welmers-van de Poll, & Heatherington, 2018

- Bijdrage alliantie klein tot middelgroot en zeer significant
- Verbetering van de alliantie nog betere voorspeller van behandelresultaat
- ‘Split alliances’ sterkste voorspeller van (slechtere) behandeluitkomsten
- Sterkere samenhang tussen alliantie en uitkomsten voor systeemgerichte aspecten van de alliantie

Dus: systemische benadering van de alliantie van belang

Alliantie in Beeld

Welmers-van de Poll, 2018

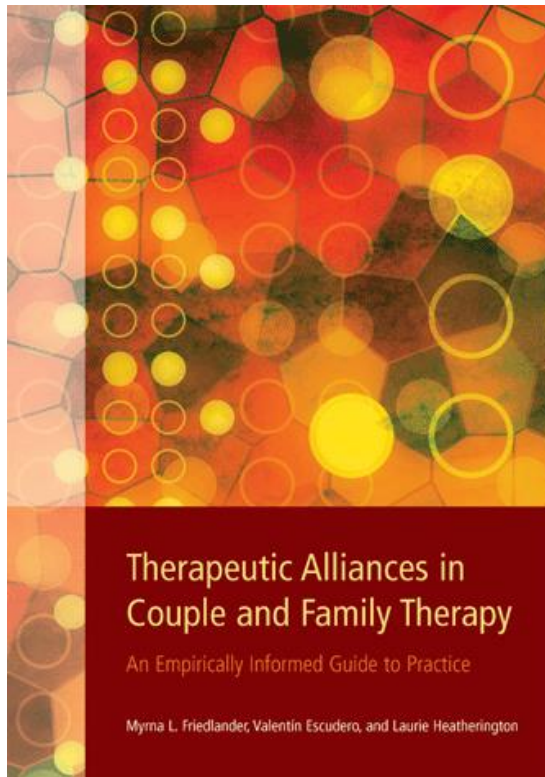
Onderzoeksvraag:

Hoe hangen alliantie-processen samen met de uitkomsten van de hulp in de ambulante gezinsbehandeling?

Methode:

- Video-observaties in beginfase en veranderfase
- Na afloop observatie invullen werkalliantievragenlijst door betrokkenen
- Dossieranalyse voor cliëntkenmerken en behandeluitkomsten

Video-analyses: SOFTA

- System for Observing Family Therapy Alliances (Friedlander et al., 2006)
- Observatie- instrument met richtlijnen om gedragingen (verbaal én non-verbaal) op gebied van de alliantie te observeren:
 - Gedrag gezinsleden (cliëntversie)
 - Bijdrage van de gezinsbehandelaar (therapeutversie)

Domeinen van de SOFTA

1. Betrokkenheid in het
therapeutisch proces

2. Emotionele Band

Alliantie

4. Gezamenlijke
Doelperceptie

3. Veiligheid in het
therapeutisch systeem

1. Betrokkenheid in het therapeutisch proces

- Behandeling als zinvol ervaren
- Gevoel van betrokken te zijn in de behandeling
- Samenwerking met behandelaar
- Doelen en taken zijn bespreekbaar, overeenstemming
- Behandeling levert iets op, verandering is mogelijk

1. Betrokkenheid in het therapeutisch proces

Enkele gedragsindicatoren
cliëntversie:

- beschrijft of bespreekt een plan om de situatie te verbeteren
- uit optimisme of geeft aan dat positieve verandering plaats heeft gevonden
- *laat zien onverschillig te zijn t.o.v. de therapeutische taken of het therapeutisch proces*

Enkele gedragsindicatoren
therapeutversie:

- vraagt cliënt(en) wat zij willen bespreken in de sessie
- toont optimisme of merkt op dat een positieve verandering heeft plaats gevonden of kan plaats vinden
- *gaat in discussie over aard, doel of waarde van de behandeling*

2. Emotionele Band

Cliënt ervaart:

- aansluiting, vertrouwen, aandacht en zorg
- medeleven, 'er zijn voor jou'
- op dezelfde golflengte zitten
- behandelaar zien als belangrijk persoon, waardevolle wijsheid

2. Emotionele band

Voorbeelden cliëntversie:

- toont interesse in persoonlijk leven van de therapeut
- geeft aan zich begrepen of ondersteund te voelen door de therapeut
- *vermijdt oogcontact met de therapeut*

Voorbeelden therapeutversie:

- deelt een vrolijk moment of grapje
- toont interesse in de cliënt los van het therapeutisch onderwerp
- *heeft vijandige, kritische of sarcastische interacties met de cliënt*

3. Veiligheid in het therapeutisch systeem

Therapeutisch systeem = gezinsleden + behandelaar

Cliënt ziet de therapie als omgeving waar hij/zij

- zich op zijn gemak voelt
- risico's durft te nemen
- conflicten gehanteerd kunnen worden zonder negatieve gevolgen
- zich niet defensief hoeft op te stellen

3. Veiligheid in het therapeutisch systeem

Voorbeelden cliëntversie:

- onthult een geheim of iets dat andere gezinsleden nog niet wisten
- vraagt rechtstreeks feedback aan ander gezinslid over zijn/haar eigen gedrag
- *reageert defensief op ander gezinslid*

Voorbeelden therapeutversie:

- helpt cliënten om eerlijk en niet defensief met elkaar te praten
- biedt structuur en richtlijnen voor veiligheid en vertrouwelijkheid
- *reageert niet op openlijke uitingen van kwetsbaarheid (bijv. huilen, defensief gedrag)*

4. Gezamenlijke Doelperceptie in het gezin

- Gevoel van eenheid in relatie tot de behandeling
- Gezinsleden werken samen om gezinsdoelen te behalen en gezinsrelaties te verbeteren
- Waarderen van tijd samen in een sessie

4. Gezamenlijke doelperceptie in het gezin

Voorbeelden cliëntversie:

- Gezinsleden stellen voor een compromis te sluiten
- Gezinsleden bevestigen elkaars mening of visie
- *Gezinsleden proberen een bondje te vormen met de therapeut ten koste van een ander gezinslid*

Voorbeelden therapeutversie:

- moedigt cliënten aan om naar elkaars mening of zienswijze te vragen
- benadrukt onderlinge overeenkomsten tussen zienswijzen op probleem of oplossing
- *laat na om genoemde zorgen van één cliënt te bespreken door alleen zorgen van andere cliënt te bespreken*

SOFTA: proces van scoren

- Hele sessie wordt bekeken
- Therapeutversie en cliëntversie zijn aparte analyse
- Markeren van positieve en negatieve items per domein
- Na afloop: per domein score op 7punts-schaal -3 / +3

Casus In Therapie: Olivier

Casus In Therapie: Olivier en ouders

- Ouders in proces van scheiding
- Olivier:
 - Puber die zich probeert te handhaven in sociale middelbare schooljungle
 - Wordt gepest op school met o.a. dik-zijn
 - Slaapt (soms?) bij moeder in bed, wil niet (?) bij vader slapen
- Moeder:
 - Wil niet scheiden
 - Zeer beschermend naar Olivier
- Vader:
 - Bij moeder weg gegaan
 - Relatie met Oliviers mentor
 - Vindt dat Olivier sterker moet worden, en moeder minder betuttelend

Casus In Therapie: Olivier

1^e sessie:

- Therapeut spreekt eerst ouders samen
 - Ouders reageren zeer negatief op elkaar
 - Belangrijkste discussiepunt: wel of niet bij vader slapen
- Vervolgens Olivier alleen
 - Thema's: school, pesten, relatie met vader, scheiding ouders ('ze maken ruzie om mij')
- Op het einde: ouders samen
 - Thema: analyse van deze 'transitiefase' en impact daarvan op Olivier

Domeinen van de SOFTA

1. Betrokkenheid in het
therapeutisch proces

2. Emotionele Band

Alliantie

4. Gezamenlijke
Doelperceptie

3. Veiligheid in het
therapeutisch systeem

1. Bijdrage aan Betrokkenheid

<p>1. Therapeut vraagt cliënt(en) wat zij willen bespreken in de sessie *</p>	<p>6.20 waar wil je het over hebben?</p>
<p>Beoordeel score op bijdrage van therapeut aan Betrokkenheid</p>	<p>+1</p>

2. Bijdrage aan Emotionele Band

1. Therapeut deelt een vrolijk moment of grapje met de cliënt(en) *	10.10 Varkens kapot schieten? (beiden lachen licht)
3. Therapeut toont interesse in de cliënt(en) los van het therapeutische gespreksonderwerp van dat moment	6.00 Hou je van voetballen? 8.40 is dat je vriend? 10.04 angry birds, wat is dat?
4. Therapeut toont zorg of raakt cliënt(en) aan op een affectieve maar gepaste manier (bijv. hand schudden of schouderklopje) *	13.03 Hand op schouder, 'het is goed Olivier'
6. Therapeut onthult persoonlijke reactie of gevoelens ten aanzien van de cliënt(en) of de situatie	4.45 Ze hebben me van alles verteld, dat maakte me nieuwsgierig
8. Therapeut toont verbaal of non-verbaal empathie voor worstelingen van de cliënt(en) (bijv. 'ik weet dat het moeilijk is', 'ik leef met je mee' of meehuilen met de cliënt)	11.10 "Jawel, over je ouders (...) jij wilt de vrede bewaren toch?" 12:20 "jij ziet er toch prima uit? (..) misschien wil jij dat ik dat vind, zodat ik snap dat jou iets dwars zit, dat ik snap dat het te maken heeft met wat er tussen jouw ouders gebeurt"
9. Therapeut stelt cliënt(en) gerust of normaliseert hun gevoelens als zij zich kwetsbaar opstellen	10.59 "er zijn mensen die veel piekeren, soms over zichzelf, soms over anderen"
Beoordeel de score op bijdrage van de therapeut aan emotionele band:	+3

3. Bijdrage aan Veiligheid

3. Therapeut helpt cliënten om eerlijk en niet defensief met elkaar te praten	2.50 “kun jij aan Juliëtte uitleggen waarom...”
5. Therapeut biedt structuur en richtlijnen voor veiligheid en vertrouwelijkheid	7.30 “alles wat jij hier vertelt blijft in deze kamer”
6. Therapeut neemt actief een gezinslid in bescherming tegen een ander (bijv. tegen beschuldigingen, vijandigheid of emotionele opdringerigheid)	3.50 “het is niet altijd makkelijk voor kinderen om een scheiding te accepteren...” 16.25 “Olivier kan dat niet bijbenen, die heeft tijd nodig” 20.57 “Olivier heeft nodig... die veilige omgeving moet jij hem bieden!”
7. Therapeut stelt voor om één cliënt (of subgroep cliënten) alleen te spreken voor een deel van de sessie	Gaat op een gegeven moment alleen met Olivier verder (4.30 “ik heb aan je ouders gevraagd om te wachten”)
8. Therapeut verandert het onderwerp naar iets plezierigs of iets dat geen spanning oproept (bijv. ‘koetjes en kalfjes’ over het weer, inrichting van de ruimte, tv-series, etc) wanneer er een gespannen of angstige sfeer is	5.20 Gaat over op schaken als Olivier niet over slapen bij vader wil praten en daar gestresst op reageert
10. Therapeut reageert niet op openlijke uitingen van kwetsbaarheid van de cliënt (bijv. huilen, defensief gedrag)	4.20 Reageert niet op defensief gedrag vader (maar kan ook montage zijn, dus eigenlijk niet te beoordelen) 18 ^e minuut meerdere malen defensief gedrag vader waar therapeut niet op ingaat 20.00 Moeder loopt weg, therapeut reageert hier niet op
Beoordeel de score op bijdrage van therapeut aan Veiligheid:	<div style="text-align: center; font-size: 2em; font-weight: bold;">+1</div>

4. Bijdrage aan Gez. Doelperceptie

Beoordeel de score op bijdrage therapeut aan Gez.
Doelperceptie:

0

Sessie Olivier: cliëntscores

Betr: +1
EB: 0
Veiligheid: -1

Betr: -1
EB: -1
Veiligheid: +1

Betr: +1
EB: -1
Veiligheid: 0

Gezamenlijke
Doelperceptie:
-3

Stelling:

“De therapeut had in de sessie meer moeten investeren in de gezamenlijke doelperceptie”

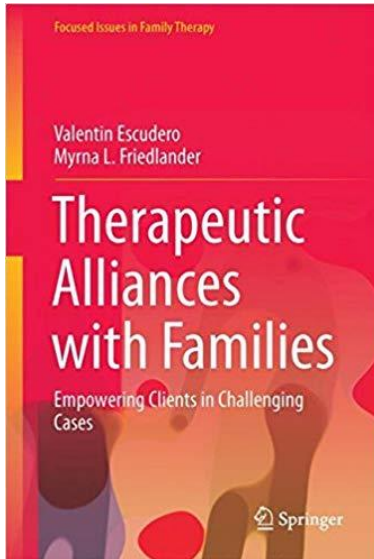

Stem mee via menti.com!
Code: 663732

“De therapeut had in de sessie meer moeten investeren in de gezamenlijke doelperceptie”

Alliantie in Gezinsbehandeling

(Escudero & Friedlander, 2017)

Alliantie in Beeld: tipje van de sluier

Aanbevelingen voor VIB'ers

“Het werken met meervoudige allianties is een vaardigheid op zich, die vraagt om (meer) aandacht in training, werkbegeleiding, intervisie, etc”

- Verdiep je goed in je eigen allianties:
 - Kennis
 - Observaties
- Het geheel is méér dan de som der delen!
 - “Safety First”
 - Wees expliciet in het verbinden van perspectieven, geef er woorden aan
 - Kies de rol van procesbegeleider: durf jezelf aan de zijlijn te zetten

Referenties / verder lezen

- Escudero, V., & Friedlander, M.L. (2017). *Therapeutic Alliances with Families. Empowering Clients in Challenging Cases*. Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Friedlander, M.L., Escudero, V., & Heatherington, L. (2006). *Therapeutic Alliances in Couple and Family Therapy. An Empirically Informed Guide to Practice*. Washington DC: American Psychological Association.
- Friedlander, M.L., Escudero, V., Welmers-van de Poll, M.J., & Heatherington, L. (2018). Meta-analysis of the alliance-outcome relation in couple and family therapy. *Psychotherapy, 55*(4), 356-371.
- Welmers-van de Poll, M.J. (2018). Alliantie in Beeld: een observatie-onderzoek naar de werkrelatie tussen hulpverlener en gezin in de Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling. *Kwalon, 23*(2), 26-35.
- Welmers-van de Poll, M. J., Roest, J. J., Van der Stouwe, T., Van den Akker, A. L., Stams, G. J. J. M., Escudero, V., Overbeek, G. J., & De Swart, J. J. W. (2017). Alliance and treatment outcome in family-involved treatment for youth problems: A three-level meta-analysis. *Clinical Child and Family Psychology Review, 41*(2), 146-170

LinkedIn en Researchgate.net: Marianne Welmers – van de Poll
jm.welmers-vande.poll@windesheim.nl